
VIÊM BỤNG DƯỚI

HỎI:

Tôi bị đau ở bụng dưới và hai bên dây chằng khoảng hai tuần nay. Cơn đau âm ỉ, bắt đầu khi tôi vừa có kinh và kinh nguyệt vẫn còn dây dứa chưa hết hẳn dù đã hai tuần. Tôi có lúc như bị sốt nhưng cặp nhiệt độ không thấy lên cao nhiều, tuy nhiên hay thấy mệt và có lúc như buồn ói. Tôi chưa bao giờ bị đau như vậy và rất lo ngại. Hơn nữa gần đây tôi nghi chồng tôi có đi theo với mấy người bạn cùng sở và chơi bởi bậy bạ. Xin bác sĩ cho biết có thể nào tôi bị bệnh do chồng tôi đi chơi bởi về đổ bệnh cho tôi không?

Nguyễn T. T. L.

ĐÁP:

Những triệu chứng như bà tả có thể do bệnh viêm bụng dưới gây ra. Bệnh viêm bụng dưới (pelvic inflammatory disease) là bệnh nhiễm trùng thường xảy ra ở người đàn bà trẻ, do vi trùng xâm nhập tử âm đạo và cổ tử cung chạy lên làm viêm tử cung ở phía trên (endometritis), và viêm ống dẫn trứng ở hai bên.

Viêm ống dẫn trứng (salpingitis) làm đau hai bên phần bụng dưới, Việt Nam thường hay gọi là đau dây chằng, tuy tử ngữ này được dùng thường xuyên để tả bất kỳ loại đau bụng dưới nào do nhiều thứ bệnh khác gây ra.

Nếu bệnh viêm bụng dưới này không được chữa trị sớm và vi trùng tiếp tục xâm nhập thêm, có thể dẫn đến viêm màng bụng gọi là peritonitis rất nguy hiểm, hay làm bọc mủ

trong ống dẫn trứng và buồng trứng (pelvic abscess), cần phải giải phẫu ngay.

Khi bị những biến chứng nặng này, người bệnh thường thấy đau nhiều hơn, đau ở tất cả vùng bụng thay vì chỉ ở hai bên bụng dưới, bị nóng sốt cao, làm ói mửa. Đôi khi nhiễm trùng chạy lên bọc ngoài của gan ở phía tay phải gọi là perihepatitis làm đau nhiều khi thở hít mạnh.

Bị nhiễm trùng nặng như kể trên nếu không chữa trị và giải phẫu có thể làm chết vì thể biến chứng này rất hiểm nghèo và cần chữa trị sớm chừng nào tốt chừng đó.

Viêm bụng dưới có thể do nhiều loại vi trùng gây ra. Thông thường nhất là vi trùng bệnh lậu (gonorrhea), vi trùng Chlamydia trachomatis. Hai loại vi trùng này gây ra bệnh truyền nhiễm của đường sinh dục (sexually transmitted diseases), hay nói cách phổ thông khác của Việt Nam là bệnh chơi bởi, có thể bị riêng một thứ vi trùng gây bệnh nhưng trong rất nhiều trường hợp, có thể bị cả hai loại vi trùng này cùng xâm nhập và gây nên bệnh viêm bụng dưới.

Những loại vi trùng khác cũng có thể gây ra viêm bụng dưới là các vi trùng sống không cần dưỡng khí gọi là anaerobic bacteria như Bacteroides, peptostreptococcus..., hay các vi trùng thường có sẵn trong âm đạo nay gây nên bệnh như các loại gọi là Gardnerella vaginalis, Gram-negative bacteria, mycoplasma...

Thông thường những người lần đầu tiên bị viêm bụng dưới hay do hai loại vi trùng bệnh lậu

gonorrhea hay Chlamydia gây ra trong khi những người bị bệnh này trở đi trở lại và những người bệnh dùng phương pháp ngừa thai bằng lá chắn đặt trong tử cung hay bị các vi trùng nằm sẵn trong âm đạo như kể trên xâm chiếm và gây bệnh.

Việc định bệnh viêm bụng dưới thường dựa vào những triệu chứng bệnh như đã tả trên và khám nghiệm. Khi khám nếu ấn vào thấy đau phần bụng dưới, khám âm đạo và di chuyển cổ tử cung làm đau, có nổi cục hai bên bụng dưới (adnexal masses), dùng mỏ vịt speculum khám thấy có mủ ở cổ tử cung...sẽ phải nghi là bị viêm bụng dưới (pelvic inflammatory disease, viết tắt là PID).

Thử máu thường thấy mức lắng của hồng huyết cầu gọi là sedimentation rate tăng cao, thử nước ở âm đạo thấy bạch huyết cầu có nhiều sẽ tăng thêm mức chính xác cho việc định bệnh.

Tuy nhiên phương pháp chắc chắn nhất để định bệnh là soi bụng dưới gọi là laparoscopy, khi dùng ống soi sẽ thấy viêm và sưng đỏ ống dẫn trứng, thấy có mủ và nhuộm hay cấy vi trùng sẽ định bệnh chính xác là có viêm bụng dưới và do loại vi trùng nào.

Thực sự việc định bệnh để chữa trị thường không cần phải dùng đến cách soi này, chỉ khi nào gặp trường hợp đặc biệt và khó khăn mới phải soi. Với bệnh lý tả như đã nói ở phần đầu và khám bệnh lâm sàng, cũng đã đủ để định bệnh và bắt đầu chữa trị ngay, không cần

---

---

phải đợi đến các thử nghiệm soi và cấy vi trùng.

Đau bụng dưới ngoài bệnh viêm bụng dưới PID còn có thể do những bệnh về giải phẫu quan trọng cần phải phân biệt vì đây là những trường hợp cấp cứu. Đặc biệt là bệnh sưng ruột dư (appendicitis) và có thai ngoài dạ con (ectopic pregnancy).

Hai bệnh này làm đau dữ dội và đau ở một bên, vì thế những trường hợp viêm bụng dưới nhưng chỉ đau một bên để nhầm với hai trường hợp bệnh cần giải phẫu ngay này. Đối với trường hợp có thai ngoài dạ con, làm thử nghiệm thử thai đo lượng kích thích tố HCG sẽ cho biết ngay là có thai hay không để phân biệt với bệnh viêm bụng dưới.

Chữa trị viêm bụng dưới thường phải dùng trụ sinh loại mạnh và có khả năng trị tất cả các loại vi trùng có thể gây bệnh. Lý do là cần phải chữa trị ngay, không đợi đến các kết quả thử nghiệm cấy vi trùng mất nhiều thời giờ.

Trụ sinh thường dùng là thuốc chích cefoxitin 2 grams, hay thuốc chích ceftriaxone 250 mg chích thịt, đi kèm với thuốc uống doxycycline 100 mg uống ngày hai lần trong 14 ngày. Loại thuốc chích đầu sẽ trị vi trùng lậu gonorrhoea, cũng như các vi trùng âm đạo anaerobic và loại thuốc doxycycline sẽ trị tuyệt loại vi trùng Chlamydia khi dùng đủ 2 tuần lễ.

Nếu bị nặng hơn, thường phải nhập viện để chữa bằng trụ sinh cho truyền thẳng vào máu. Ngoài ra nếu khó phân

biệt bệnh viêm bụng dưới với bệnh sưng ruột dư hay có thai ngoài dạ con, cũng sẽ phải nhập bệnh viện để làm thử nghiệm và để giải phẫu nếu cần. Những trường hợp làm mũ abscess, hay nặng hơn bị viêm màng bụng peritonitis, sẽ phải nhập viện để chữa trị.

Một điều quan trọng khác trong việc chữa trị bệnh viêm bụng dưới là đồng thời phải chữa luôn cả người chồng hay bạn trai. Lý do là phần lớn bệnh viêm bụng dưới PID do vi trùng lậu và vi trùng Chlamydia nên người chồng cũng cần phải khám nghiệm và chữa trị cùng lúc. Dĩ nhiên nếu bệnh viêm bụng dưới do loại vi trùng anaerobic trong âm đạo gây ra (1/4 trường hợp), người chồng không cần phải chữa.

Mặc dù chữa trị thành công bằng trụ sinh như đã nói trên, bệnh viêm bụng dưới vẫn có thể để lại nhiều hậu quả tai hại. Quan trọng nhất là ống dẫn trứng bị viêm sẽ để lại những sẹo dầy và dễ làm nghẹt ống. Khoảng 20% những người đàn bà bị viêm bụng dưới có thể sẽ không có con được vì nghẹt ống dẫn trứng.

Một số khác có thể bị bệnh có thai ngoài dạ con trong tương lai, nếu không giải phẫu kịp thời có thể chết vì bế ống dẫn trứng. Hơn nữa một số khác có thể bị bệnh viêm bụng dưới trở đi trở lại hay bị đau bụng kinh niên, dù đã chữa hết vi trùng.

Vì bệnh viêm bụng dưới có thể gây ra nhiều hậu quả tai hại như trên, việc phòng ngừa bệnh là điều quan trọng. Bệnh phần lớn do những vi trùng

truyền nhiễm do tính dục nên các cách thức ngừa bệnh này như dùng bao condom, người chồng hay bạn trai nếu bị bệnh lậu hay Chlamydia phải chữa trị ngay trước khi có thể truyền bệnh cho vợ hay bạn gái... sẽ giảm thiểu những trường hợp viêm bụng dưới cho người đàn bà.

Ngoài ra vì dùng những phương pháp ngừa thai bằng lá chắn trong tử cung (intra-uterine device hay gọi tắt là IUD) sẽ làm tăng mức dễ bị bệnh, nên tránh dùng cách ngừa thai này. Dùng thuốc uống ngừa thai (birth control pills) có thể ít làm bệnh viêm bụng dưới hơn vì thế nên dùng thuốc uống ngừa thai hơn là loại lá chắn.

Rửa âm đạo bằng douche cũng dễ làm bị bệnh viêm bụng dưới nhiều hơn nên tránh dùng cách rửa bằng douche này. Hút thuốc lá sẽ làm tăng nguy hiểm bị bệnh này nên phải tránh hút thuốc.

Tóm lại bệnh viêm bụng dưới ở người đàn bà là bệnh nhiễm trùng nguy hiểm và có thể gây nhiều biến chứng tai hại. Vì thế nếu bị những triệu chứng nghi ngờ, cần phải đi khám bệnh và chữa trị ngay để giảm thiểu những hậu quả không hay có thể xảy ra nếu không chữa sớm hay đúng cách.

BS Nguyễn Đình Phùng
